

خۆسوتاندنی ژنان له کوردستان، هوی کام فەرهنهنگه؟!

ئالا فرج

alafaraj@hotmail.com

پوڤنی یه ههوالی سوتاندنی ژنیک یان چهند ژنیک به پڕیژی سوتانی جوراوجور نه بیستین، بهلام هوی خۆ سوتاندنی ژنان چی یه له کوردستان؟ بو ژنان په ناده به نه ئه مجوره له خوکوژی؟! یان پڕگاکانی چاره سهری ئه م دیارده دزیونه چی یه؟ ئه مانه ئه و پرسیاران هه که پڕیویسته کومه لگای ئه مپرو وهلامی پیداته وه، من لیره دا بهش به حالی خۆم ههول ددهم وهلام بهم دیارده یه بدهمه وه، بهلام سهرتا پڕیویسته بزاین، که هوی ئه م دیارده یه چی یه؟!

دیارده ی خۆسوتاندن، هۆکه ی؟

خۆسوتاندنی ژنان وهک جوریک له جورهکانی خوکوژی، دیارده یهکی کونه وه له میژوه ژنان وه ههندی جار پیاوان په نایان بو بردوه، بو "رزگارکردنی خویان!" له دوزه خیک که له ژیانی سهر زهوی واقعی خویاندا به سهری دهبه ن. دهست بردن بو خوکوژی یان بو خۆسوتاندن، له لایه ن پیداهه کهرانی یه وه، بهر ئه نجامی قول بونه وه و توندبونه وه یکی زور گه وره و فراوانی ناخووشی و چهوسانه وه بو مافی یهکانی ژنانه له کومه لگا چینایه تی یهکاندا به درپڑایی میژوو، له ئه نجامی دهست نه که وتی وهلامیک ئینسانی یه بو کوپ و داواکاری و خواسته کانی ئه و ژنانه ی که په نا دهبه نه بهر ئه م دیارده یه ی خوکوژی یه، له هه مانکادا بوخوی وهلامیک جهرگ بری دژی ئینسانی یه به رابنه ر به هه لومه رچیک سیاسی و فهرهنه گیک که له کومه لگادا زاله .

ئه مپرو له کوردستاندا که ئه م دیارده یه به شیوه یهکی به رفراوان دیارو به رچاوه و، راپورتی خهسته خانه کان و نویسی روژنامه کان، وقسه ی ئه و که سانه ی که خویان سوتاندوه و شانسیان هیناوه که به ریژه یهکی که م سوتاون، هه موو ئه مانه، واقعیه تیک نیشان ددهن، ئه ویش ئه وه یه، که کومه لگایه که وه دهسه لاتیک وه فهرهنه گیک، که پڕگاکا ددهات ئینسان والی بکات ناچار بیته خوی بسوتینیت، چهنده نامویه له گه ل ویست و خواست و ئاره زوه کانی ئینساندا به تایبته ژیانی هاوچه رخی ئه مروی کومه لگای به شه ری که له هه موو مه یدانه کانی زانست و ته نکنولوجیا و فکرو و روشنبیری یه وه ههنگاوی گه لیک مه زنی ناوه، به ئاستیک که ئینسان له ئاستی دنیا دا ده توانیت ژیانیک بژیت که شایسته ی ئینسانی ئه مرو بیته، ژیانیک که ئازادو سه ره سه ت بیته، ژیانیک که دور بیته له چهوساندنه وه هه لئاوردنی چینایه تی و جنسی و عهرقی و نه ته وه یی و... له راستی دا گه شه ی به ره مه یانی ماددی کومهل هینده گه وره و زوره که پڕیویست بوو ئیستا ئینسان له سه رتاسه ری جیهاندا ناوه روکی ئینسانی خوی وهرگرتایه ته وه و ژیانیک شایسته ی به سه ر بردایه .

بهلام کومه لگایه که تا ئیستا سه رمایه و سه رمایه داری زاله به سه ری دا، هه موو جوره ره فتارو کرده و فهرهنه گیک دژی ئینسانی تیدا ممکن ده بیته . بهلام ئه مه تا ئیره باسه که ی ئیمه روژن ناکاته وه، ئه گه ر به وه نده ئیکتفا بکه ین ئه وایمان ئه پرسن، ئه ی بو له ئه و روپادا که له ویش سه رمایه و سه رمایه داری دهسه لاتداره ئه م مه سه له یه به رچا و ناکه ویت؟! یان ئه گه ر بشبیتت حاله تیک هیجگار شاهه؟! لیره دا پڕیویسته به شیوه یهکی راسته وخۆ باسه که مان په یوه ند بکه ینه وه به هه لومه رچیک که له کوردستاندا زاله و ماوه ی ۱۲ ساله فهرزکراوه به سه ر خه لکی کوردستاندا، هه لومه رچیک که له ویدا هه یه هه لومه رچیک پشیو نا جیگرو نا ئارام، هه لومه رچیک که به ره نجامی سیاسه تیک ملهورانه و کونه په رستانه ی ئه مه ریکایه، هه ل و مه رچیک که هیزه ناوخوی یهکانی بزوتنه وه ی کوردایه تی، تیایدا ته نها وهک پاسه وانیک وان بو وه ستانه وه له به رانه ر توپه یی و نا په زایه تی خه لک و و پڕیش گرتن به بزوتنه وه ی کومونستی و چه پ و رادیکال و سکولاریزم، له هه لو مه رچیک وادا که ده ولت نی یه، ئیتر حکومه ت کردن وه ده ستور و یاسا مانای خویان له ده ست ددهن، هه موو یاساو ده ستوریک ده بیته به یاسی چه ک و جه نگه ل، له پینا و مانه وه ی مه ئموره تی " پاساوانی" دا به تایبته هیزه دهسه لاتداره کان بو خویان دانه ناوه که ده وله تیان هه بیته، که حکومه تیان هه بیته که ده ستوریان هه بیته

واته لهپیشهوه پوښنه که ئەوان له بەردهم لیبریسینهوهی هیچ قانون یاسایهکدا نین، وه نابن بویه ئامانج دهبیته، فهوزاو شەری بەردهوام و پاراستنی دەسەلات بەهەر شیوهیهک بیته. معاشیک که وهری دهگرن، باجیک که وهری دهگرن، ههمووی له پیناو مانهوهی ئەو دەسەلاته‌دایه که ژییانی ئینسانی بو گرینگ نییه، که خو سوتاندنی ژنانی بو مه‌سه‌له‌نییه، که نایه‌ت له هویه‌کانی بکولینه‌وه و چاره‌سه‌ری پویستیان بو بدوژینه‌وه، له‌سایه‌ی هه‌لومه‌رجیکی وادا زیندوونه‌وهی خه‌رافیات وجهه‌ل، پیری داریزیو دوکه‌وتو، سه‌ربه‌رزکردنه‌وهی بزوتنه‌وه ئیسلامی‌یه‌کان، فراوان بونه‌وهی دیارده‌ی " موحه‌جه‌به " بون، کردنه‌وهی ته‌کیه و خا‌نه‌قا و مزگه‌وته‌کان، هەر هه‌موویان له ژیر ناوی " فه‌ره‌نگی خوما‌لی " و " ئیسلامی بونی خه‌لکی کوردستاندا " قوت ده‌بنه‌وه.

که‌وایه‌ ئه‌وه‌ی که وا له ژنان ده‌کات وه نا‌چاریان ده‌کات که خویان بسوتینن، هەر ئه‌وه‌یه که ژنانی له سه‌ر ده‌کوژریت له ری‌گای " قانو‌نی احوالی شه‌خسی عی‌راقی‌یه‌وه " له ژیر ناوی " ناموس و پاراستنی ناموس " دا، ژما‌ره‌ی ئەو ژنانه‌ی تا ئیستا له کوردستاندا کوژراون له ژیر ناوی ناموسدا، ده‌گاته چه‌ندین هه‌زار، هوی کوشتنی ئەمانه چی‌ی؟! هه‌مان هویه که ئەمجاره‌یان ژنان خویان خویان ده‌سوتینن. فه‌ره‌نگی زالی نیو کو‌مه‌لگا له سه‌ر ناستی دنیادا سیسته‌می‌کی پیاو سالاری و پیاوانه‌یه، واته تیا‌یدا پیاو توخمی یه‌که‌می کو‌مه‌لگایه له هه‌موو مه‌یدانه‌کانی ژياندا، و ژنان تیا‌دا پله دوون و نزمترن له پیاوان، به‌لام له کوردستاندا هه‌لومه‌رجه‌که زیاتر نا‌ئینسانی‌تره، بویه ئیتر وه‌لامی " گو‌مه‌لگای پیاو سالاری " ناتوانیت وه‌لامیکی دروست بیته، به دیارده‌ی خو سوتاندنی ژنان.

وه‌لامی ئەم دیارده‌یه، راسته‌خو له هه‌لومه‌رجیکی سیاسی و فه‌ره‌نگیکه‌وه به ده‌ست دیت که زاله له کوردستان، به‌کو‌رتی باسی هه‌لومه‌رجی سیاسی مان کردوه له‌سه‌ره‌وه، لیره‌دا ناما‌ژه‌یه‌کی پویسته ده‌که‌ین به فه‌ره‌نگی زال له کوردستان. فه‌ره‌نگی زال له کوردستان فه‌ره‌نگیکی ناسیونالستی کوردانه‌یه، بنا‌غه و ئەصلی ئەم بزوتنه‌وه‌یه شاخی‌یه، له سه‌ره‌تاوه پیکه‌اته‌ی ئەصلی ئەم بزوتنه‌وه یه‌هیزه‌کانی به‌ته‌واوی ته‌واوی عه‌شیره‌تی و قه‌بیله‌یی بو و تانیستاش ده‌توانین به پوښنی ئەمه‌ بی‌نین، له خو وه نه‌بو که وه‌رگرتنی ئەندام بو کو‌مه‌له‌ی ژیانه‌وه‌ی کوردستان له پیش پیکه‌اتی حزب دیمکراتی ئیراندا په‌یوه‌ند بو به " ئوسل ده‌رکردن و سویند خواردنی قورنان و زانیی هه‌موو ژنانی کوردستان به‌خوشکی خوت. . . " به‌لام ئەم فه‌ره‌نگی شاخی و قه‌به‌لییه، رالسته‌خو ئاو‌یزان بو به ئیسلام و دینه‌که‌یه‌وه، به دریزایی می‌ژوویی ئەم بزوتنه‌وه‌یه، هیزیک نا‌بینن، که له به‌رنامه‌یه‌کی دا دینی لا داییت، وه جیگا و ری‌گایه‌کی پی‌رو بو به‌ریزی بو به حساب نه‌هیناییت، به‌لام له ۱۲ سالی راپو‌ردو‌دا هه‌روه‌کو له‌سه‌ره‌وه باس‌مان کردوه و به‌پیی هه‌لومه‌رجی سیاسی ناوچه‌که ری‌گا کراوه‌ته‌وه له لایهن ده‌سەلاتارانی کورده‌وه بو هیزه ئیسلامی‌یه‌کان، بو به‌هیزکردنی بونیه‌ی ئیسلامی کو‌مه‌لگا، له پیناو رازی کردنی کوماری ئیسلامی ئیراندا، وه وه‌لامانه‌وه به نیازه سیاسی‌یه‌کانی ئەوان، ئەمه‌ به‌جیا له بعدی جیهانی ئیسلامی سیاسی. به‌م پی‌یه ئاو‌یزان بونی زیاتری ئیسلام و ئیسلامی سیاسی به‌سیاسه‌ت و پراتیکی هیزه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تی یه‌وه وای کردوه که فه‌ره‌نگی کو‌مه‌لگا چه‌ند هه‌نگاو به‌ره‌و دوا بکشیت، چه‌ند هه‌نگاو می‌ژوو به پیچه‌وانه‌وه بروت، وای کردوه که فه‌ره‌نگی ئینسانی و نازادی ئیسنان وه‌ک ئەصلیکی ریشه‌یی سروشتی ئیسنان، نامانجیکی دور ده‌ستتر ده‌ریکه‌ویته، فه‌ره‌نگی سه‌رکوت و توله‌سه‌ندنه‌وه، ژیره‌سته‌ی ژن و به‌کو‌یله زانیینی، شیر بایی و ژن به‌ژن، دیاریکردنی جو‌ری خویندن و سه‌فه‌رکردنی و جل پوښینی، به‌زو‌ر موحه‌جه‌به‌کردن و به‌شودانی، نه‌بونی مافی هه‌لبژاردنی هاوسه‌ر یان پیکه‌وه ژیانی، خسته‌نه ژوره‌وه‌ی بو نیوما‌ل ئیشکردنی نیو ما‌ل و مندال به‌خپو کردن وه کارو مه‌ثوریه‌تی سروشتی و ئەزله‌ی ژنان، حساب نه‌کردنی وه‌ک ئیسنان له دادگاوه له میرات، نه‌بونی مافی جیا‌بونه‌وه. . . . هه‌موو ئەمانه ئەو فه‌ره‌نگه‌ پیک ده‌هینن که چه‌ند سا‌له له کوردستان باوه‌شین و به‌هیز ده‌کریت به قانونی جه‌نگه‌لی خویان و به‌چه‌ک و به فه‌ره‌نگی کو‌مه‌لگا. ئەو فه‌ره‌نگه‌ی که ئیسنان نا‌چار ده‌کات خو‌ی بسوتینیت، ئه‌وه‌یه که ئیسنانه‌که ناتوانیت نازادانه بریار بدات، که له گه‌ل کی‌ ده‌ژی، وه چو‌نی پی‌خوشه‌ بزیت، وه که به باشی زانی جیا‌بیتنه‌وه، ئەم دیارده‌یه ئەوه نیشانه‌دات، که فه‌ره‌نگی بزوتنه‌وه‌ی

كوردایه‌تی و ئیسلام راسته‌خۆ دژی ئینسانن، وه پیویسته تۆر هه‌لبدرین. فرهه‌نگیک وا له ئینسان بکات که ناچار بیٔ ژیا نی خۆی کۆتایی پی بهینیت، شایانی مانه وه نی‌یه.

ریگا چاره‌ی کۆتایی، بنیات نانی کۆمه‌لگایه‌کی سۆشیالستی‌یه، به‌لام تا نه‌وکات به‌رده‌وام بونه له خه‌باتیک که تا ئیستا هیناومانه، به‌شێوه‌یه‌کی روشنتر، به‌شێوه‌یه‌که که راسته‌خۆ ژنانی سته‌م دیده بزائن، که رزگاری هیجگاری ئه‌وانیش وه کریکاران به‌ستراوه‌ته‌وه به دامه‌زراندنی کۆمه‌لگایه‌کی سۆشیالستی‌یه‌وه، ئه‌مپرو سهره‌رای کۆپو که‌مپینه‌کانمان سه‌ره‌رای بلاوکراوه‌کانمان جاریکی تر پیویستمان به‌وه‌هیه، سه‌نته‌رمان هه‌بیت بو پاریزگاری کردن له ژنان بو پیش‌گرتن به کوشتن و خۆ سوتاندنیان، پیویسته تیمه‌کانمان بگه‌ریٔ له گه‌ره‌ک و شوینه‌گشتی‌یه‌کاندا، ژنان و پیاوان هوشیار کاته‌وه به زهره‌ری ئه‌م دیارده‌یه بو کۆمه‌لگا، هوشیار یان بکاته‌وه به‌مافه ئینسانی‌یه‌کانیان و چونیته‌تی به‌دیھینانی. ٦/٢٥